

in den
Nem
an den
burger
u vele
et hun
booten
de nog
ter zee,
herder
n boek,
dat ze
herder
bij zijn
dieren,
storm
etingen
t minst
as het
gd. En
e-leven,
spoedig
steden
ich uit
met
trad
in be-
volk of
nieuwe
an-ont-
erst op
plantte
inkrijk,
voort.
midden
eerste
a vorm.
calatea.
ijk zijn
rie de
Acadia
duitsch-
zijn: c
cynia."
rwegen
ze taal.
ze her-
t naar
us men
in onze
neiging
oor dit
an ten
soms
melust
et beter
noeting
et lan-
e klip,
an ten
ijk.
g, toch
n zijn
rsten
nvaring
eke, en
die men
en het
ingelui-
a is
us ook
gezet,
een in-
a leven,
ruimde
esef de
e leven
at men
ng, en
in alle
Vooral
etecke-
is nog
is mis-
ans van
an één
ht om
ersche
en dit
dorpen
ut alle
reemd
ren, en
en en
g niet.
et met
aldus
zet-
an daar
thans
st het
voor-
oelen,
s met
an was
de sla-
kwam
euw
lf was
og van
mees-
araan
n, en
roman
erder-
gezend
te en
tellen,
vooger
a men
dende
de be-
moest
n oor-
udige,
eerst
hart
atour-
rst in
Hot-
neger-

romans, dat onze broeders in Zuid-Afrika hun jammer te wijten hebben. Het zijn toch die neger-romans, die met name in Engeland, die zielelijke voorleefde voor de Kaffers hebben doen opkomen, die van zelf uit moest wassen in bitteren haat tegen de Boeren, in wie men niets anders zag dan de harde, wreede onderdrukkers van deze edele natuurkinderen. De Christelijke zending heeft, door juist in dien tijd op te komen, deze zienswijze overgenomen, en zoo is het helaas geschied, dat zich in Englands beste kringen een ongemotiveerde voorleefde voor de Kaffers heeft vastgezet, die vanzelf met haat en wrok tegen de Boeren gepaard ging.

Doch, om niet af te dwalen, zoo was reeds in deze neger-romans zekere tendenz niet te miskennen. Deze romans bedoelden eerst wel, eenvoudig om het negerleven te doen kennen, en toen waren ze nuttig. Doch al spoedig sloop de nevenbedoeling in, om het negerleven te verheerlijken, en het ons als ideaal voor te stellen. En dit nu was tastbare ongerijmdheid. Dit doel kon toch alleen worden nagejaagd, door ons dit heldensche leven te teekenen niet zoals het was, maar er uit te laten al het schandelijke en gruwelijke, al het beestachtige en onmenselijke en eenzijdig op zijn eenvoudige karakter den nadruk te leggen. Maar van dit oogblik af miste ze dan ook elken zuiveren grondslag, en was niets anders dan willekeurige inkleding van valsche philosophische gedachten. De eenige die aan de neger-roman een edeler tendenz gaf, was Mrs. Beecher Stowe. Zij teekende het neger gezin en de verdrinking trouw naar het leven, en haar doel was edel: het stuiten van een gruwel die den Christennaam tot schande was.

Naast de roover-roman, de herder-roman, de zee-roman, de neger-roman, zijn toen als van gelijksortigen oorsprong nog allerlei detail-romans opgekomen, die eveneens geen andere richting volgden, dan om de nieuwsgierigheid te bevredigen, door ons een blik te gunnen in een ons vreemd stuk mensche-lijk leven.

Zulk een apart, aan de meesten vreemd leven is het leven in de kazerne en op het slagveld, of wil men, in het gemeen het militaire leven. Zulk een apart, aan de meesten vreemd leven is het leven in studentenkringen. En al is het minder avontuurlijk, zoo ook het leven van onze diplomaten. En daarnaast, zij het ook veel lager, het leven van den bedelaar, en zoo meer. Allen stukken mensche-lijk leven, die de stof leverden voor een eigen dichting, en in breder of enger kringen gretig gelezen werden.

Ontoerend werd deze soort roman eerst in eergerijken zin, toen men deze roman-nieuwsgierigheid ook begon uit te strekken tot het leven in het bordel, en wat op het bordel als twee druppelen water op elkaar gelijkt. Ook hier, het viel niet te ontkennen, had men te doen met een stuk leven, dat, God zij dank, aan velen nog niet uit eigen meeleven bekend was, en dat met name aan de vrouw geheel vreemd bleef. Nu had dit booze, goddelooze leven, voor altoos onder den sluier der geheimzinnigheid verborgen moeten blijven. Doch, helaas, ook dien sluier trok men weg, en in *Klaasje Zevenster* heeft zelfs een onzer beste roman-schrijvers zich door het invoegen van zulk een tafereel in zijn kunstwerk onteerd.

En wat nu het jammerlijke was, terwijl de neger-roman, de herder-roman enz. zich slechts een tijdlang staande hielden, ging deze bordel-roman van overwinning tot overwinning door. Het schandelijke was niet te schandelijk, om ter prikkeling van booze hartstochten, in deze roman naakt getoond te worden. En zoo is toen die booze, die giftige, die pornographische roman-literatuur ontstaan, die thans zelfs tot in onze beste kringen is doorgedrongen.

En ook hier was het, eerst de nieuwsgierigheid bevredigen door het leven in die zondige wereld te teekenen; daarna de verklarende roman, die ons met de slachtoffers van den wellust verzoenen moest; en ten slotte de tendenz-roman, die opzettelijk den hartstocht moet prikkelen om naar het bordel te trekken, en het bordelleven tot in onze huisgezinnen over te planten.

Nogmaals Ds. Littooy.

Onze broeder Littooy zendt ons een replek op onze aantekening onder zijn vorig stuk. Gaarne verleen we, mits het hier bij blijve, daaraan voor ditmaal nogmaals, en dan ook nu onder onze leiders, plaats. Zijn schrijven luidt aldus:

Hooggeachte Redacteur!

Van uwe welwillendheid overtuigd om ook nog deze regels in de *Herant* op te nemen, veroorloof ik mij nog op te merken, dat er over de kwestie, hoe de opleiding wezen moet (Universitair of Seminaristisch) en van wie ze moet uitgaan (van de Kerken of van de Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Grondslag) in de officiële stukken veel meer geschreven is dan gij, hooggeacht heer, liet afdrucken en alsoo lasen liet.

Eerst als afgedrukt wordt wat door de Deputaten, en bijnaam door de Synode te Assen in 1888, te Kampen in 1889, en te Leeuwarden in 1891 over de zaak besproken en besloten is, blijkt het waarover het in casu in de eerste en in de tweede plaats ging. En ik durf het aan, een onzijdige commissie te benoemen en haar te vragen al deze beschieden te onderzoeken, en daarna te zeggen, of het niet ontegenzeggelijk in de eerste plaats ging om de vraag: *Zullen de Kerken, ook na de Vereeniging een eigen richting hebben, voor de opleiding harer toekomstige dienaren des Woords, althans wat hunne Godgeleerde vorming aangaat, of zal deze opleiding gegeven worden hoofdzakelijk door de Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Grondslag?* Tegelijk werd, maar in de tweede plaats, gezegd: het eerste is Seminaristisch en het tweede Univer-

sitair. Ik durf echter ten bewijze niet alles afschrijven, wat op evengenoemde Synoden daarover gesproken en daarvan gedrukt is, omreden ik dan te veel plaatsruimte in uw geëerd en veelgelezen blad vraag. Over een ruimte daarvoor noodig kan alleen een Redacteur zelf beschikken.

Vergun me echter, Hooggeachte Redacteur, iets ten bewijze voor hetgeen ik zoo even zeide af te schrijven.

Op de Synode te Assen in 1888 kwam de zaak het eerst aan de orde. Art. 18 zegt: "Thans wordt aan de orde gesteld punt 4: 'De verhouding tusschen Kerk en Theologie.'" "Dat de Kerk niet zonder Theologie kan zijn, wordt door alle Praediviseurs duidelijk aangetoond. Niet minder wordt er op gewezen, dat de Kerk voor de bewaring van het pand der waarheid en groote behoefte aan heeft, dat hare toekomstige dienaren des Woords onderwezen worden door godsalige en bekwaame mannen. Ook deelen allen de overtuiging, dat wij het veiligst gaan, wanneer de Kerk een Theologische School heeft, die van haar uitgaat, zoodat zij niet slechts toezicht daarop heeft, maar zelve zorgt voor alles wat met haar in betrekking staat, zooda de benoeming der Professoren, de aanneming van studenten en de examina. Haar bestaan valt dan samen met dat der Kerk."

Het slot der discussie was, dat van de drie voorstellen het volgende met 23 tegen 14 stemmen werd aangenomen: "De Synode oordeelt, dat in geen geval het beginsel worde prijsgegeven, dat de Kerk hare eigene richting tot opleiding harer leeraren hebbe. Door de Synode te Kampen werd in plaats van art. 14 der Concept-actes het voorstel Littooy aangenomen, en het spreekt ook uit: "De gezamenlijke Kerken zullen haar eigene Theologische School hebben."

In art. 173 der Synode te Leeuwarden 1891, lezen wij met het oog op de door de provincie ingediende voorstellen: "Uit het ingewonnen praedivies en de daarna gevoerde discussie wordt duidelijk, dat er nog al een vrij uiteenlopend verschil is over de vraag of de opleiding van dienaren des Woords alleen van de Kerk moet uitgaan, en of we daarover nu reeds beslissen zullen."

Aangenomen werd het voorstel van Friesland: "De Synode handhafe het beginsel, dat de Kerk geroepen is een eigene richting te hebben tot opleiding harer leeraren, ten minste wat de Godgeleerde vorming van dezen betreft."

Uit deze aangenomen voorstellen nu blijkt m. i. ontegenzeggelijk, dat het niet ging om de vraag: Universitair of Seminaristisch. Van Seminaristisch is zelfs geen sprake. En dat, Hooggeacht heer, zou er immers hebben moeten bestaan, bijaldien het daarom gegaan had; want de door u genoemde Seminaristische mannen wonnen het, van Assen tot Amsterdam, waar de vereeniging gesloten werd. Van het begin af tot het laatste toe is er alleen sprake van, dat de Kerken hare eigene richting voor de opleiding moeten hebben en houden. Dat dit nu Seminaristisch genoemd en als zoodanig gequalificeerd werd, is waar. Doch wij verbergen hetgeen wij tot voor Gods aangezicht meenden te moeten hebben, en twisten over het andere, over die benamingen, niet.

Bij de Vereeniging in 1892 te Amsterdam lezen wij dan ook in het stuk door Kappeyne t. s. v. geteekend: "Dat zij genoegen neemt met de slotverklaring der Christ. Gereformeerde Synode te Leeuwarden, zijnde van dezen inhoud: 'En eindelijk wat de opleiding tot het leeraarsambt betreft, oordeelt de Synode te moeten handhaven het beginsel, dat de Kerk geroepen is een eigene richting tot opleiding harer leeraren te hebben, ten minste wat de Godgeleerde vorming betreft.'"

Ook verrijmoedig ik mij, Hooggeacht heer, op te merken, dat uit uitgeen gij, *Ten tweede* noemt, juist blijkt, dat het de 27 broeders te doen was, niet om een Seminarium, maar wel om een eigene richting der Kerken voor de opleiding.

En wat u, hooggeachte Redacteur, van het hart moet" in betrekking tot den heer Kappeyne van de Coppelto, dat bevreemdt mij zeer om tweelei reden:

Ten eerste, omdat bij dezen man, gesproken als weinigen, ook door u, naar hij Ds. Donner en mij zeide, vóór ons insgelijks advies is gevraagd.

Veroorloof mij dan ook de vraag: was hij voor ons wel, maar voor alieden geen gevaarlijk man?

En al staat iemand, wanneer hij ten strijde wordt geroepen, principieel tegen u over, kan hij als raadman dan toch niet zeggen, zooda het is? Doch ten tweede, en wat alles afdoet met het oog op uw slotzin: "(die insinuatie schijnt door te hebben getroffen, en het is aan het daardoor blijkbare gesichte kwaad, dat we nu reeds twaalf jaar liden)" is, dat al wat Mr. Kappeyne gezegd heeft, door ons gezegd was vóór Ds. Donner en de ondergeteekende bij hem kwamen. Mitsdien kan zijne insinuatie niet het kwaad gesticht hebben, daar hij, wat de gevolgen van art. 14 der Concept-actes betreft, zeide wat wij altijd en lang voor hem gezegd hebben. Dat wij het vóór Kappeyne, zooda Ds. Donner hem terstond zeide, ingesien en uitgesproken hebben, ga ik u, Hooggeacht heer, bewijzen. Da. Donner toch werd eerst op de Synode te Kampen als Deputaat gekozen, en eerst geruimen tijd daarna — de onderhandelingen stonden toen immers een heelen tijd stil — droegen de Deputaten ons op Kappeyne's advies in te winnen, over de rechtsverhoudingen.

Op de Synode te Kampen nu — en daarop wilt gij, Hooggeacht heer, wel letten — dus lang voor wij naar Kappeyne gingen, was de geheele strijd hierover reeds beslist. Wat Kappeyne, geheel uit zich zelve, zeide, komt slechts overeen met hetgeen op bladz. 52 der notulen van de Synode te Kampen te lezen staat. Het luidt: "Een der afgevaardigden zegt, dat hij onmogelijk met art. 14 kan medegaan; vandaar, dat hij het amendement heeft ingediend. Het is zoo duidelijk mogelijk, dat de Theologische School volgens dit artikel in de Vrije Universiteit moet opgaan. Aan een soort Seminarium, waar de laatste hand gelegd wordt aan de geestelijke vorming, heeft te Assen niemand onzer gedacht. Ook is het een afwijking van allen regel, dat in deze Concept-actes aan een Vrije Universiteit, die niet eens het eigendom van een der partijen is, zulk een eereplaats wordt gegeven."

Daarop zeide dan ook Ds. Donner terstond: "Mijne medeafgevaardigde en anderen wezen daarop reeds een en andermaal."

Met de meeste hoogacht, Hooggeacht heer, ben ik als altijd

Uw dw. Dr. en Br. in Christus,

A. LITTOOY.

Middelburg, 25 Maart 1901.

Deze opmerkingen veranderen niets aan den stand van het geding Door ons toch

is nooit ontkend, dat de "eigen richting" in 1892 geconditioneerd en gewaarborgd is; maar de "eigen richting" der kerken is en blijft altoos seminaristisch, en kan niet universitair zijn. Voorts blijft het feit vaststaan, dat in 1889 de 40 van Utrecht en de 17 van Kampen, bijkens de officiële stukken, dit ongenoegzaam vonden, en universitaire opleiding uit beginsel aanbevalen.

Op Kappeyne komen we niet terug. Hem in rechtsquaesties te raadplegen is destijds steeds door ons zelve aangeraden. Dat hij buiten de rechtsquaestie zijn advies ook in zake de School gaf, was zijn slimmigheid. En hierdoor heeft hij de broeders die hem raadpleegden, in hun o. i. onjuiste opvatting bevestigd en gesterkt.

Voor Kootwijks Scholen.

Ingekomen bij Ds. HOUTZAGERS: Door Ds. G. Vlug te Nijkerk, van de Naivereniging te Nijkerk f 3.50; Mevr. de Wed. C. B. P. te Rotterdam f 5; van den heer C. te E. f 4.75; van den heer J. Aarts te Blokzijl f 2.50; van Dr. C. Schot te Hardenberg f 0.95 nagekomen giften na bezoek van den collectant J. Kasteel.

In hartelijken dank ontvangen.

D. HULLEMANS,

Kootwijk. Penningmeester.

Uit de Pers.

Dr. Honig schrijft in liet 4e gedeelte van zijn betoog nader dit:

Toegekomen ben ik aan de vraag, of metterdaad de dissertatie over Maccovis een gevaarlijke strekking heeft. Blijkbaar waart u hiervan in Augustus 1899 nog niet zoo zeker. Immers al schrijft u in uwe aankondiging van het proefschrift ook toen reeds enkele bedenkingen, toch sprak u u destijds niet zoo beslist uit als later. Immers schreef u toen nog: "indien de jonge Doctor mocht bedoelen, het daarenb. n.l. tot te verkiesen van Maccovis als schutspatroon voor de herleefde beweging op het gebied der Geref. Theologie) te leiden, dan hoop ik hem niet te volgen en roep ik aan de kerken toe: waakt en bewaart het pand u toevertrouwd, ook in den schat u door de Dordtsche Synode gelaten." In Augustus '99 wildt u u dus niet uitspreken over de bedoeling van Dr. Kuyper Jr. Ach! dat u daarbij gebleven waart en dat nimmer uit uwen was geveloed de bewering: "die opkomende (intellectueel scholastische) richting spelt m. i. gevaar voor de kerken!"

Maar, dit nu daargelaten, is er nu welkerijle aanleiding voor uwe verklaring, dat de wissel op onveilig staat? Ziet, bij 't zoeken naar een ant woord op deze vraag moet (immers ook naar u oordeel?) onderzocht, welk deel de schrijver heeft beoogd.

Nu was 't geenszins de bedoeling van Dr. A. Kuyper Jr. de stelling te bepleiten, dat als men slechts 'stijf in de leer' is, het er minder toe doet of men 'los in het leven' is. Onomwonden schrijft hij (blz. 38 en 39): "Maccovis was te mild en zag te veel door de vingers en ook voor zichzelf was Maccovis, het mag niet verheeld, althans in zijn eerste optreden, verre van streng." En welk diepen afkeer de jeugdige Doctor met u heeft van Theologen, wier levenswijze ongebonden is, blijkt niet minder helder uit de kloekste uitspraak: als alles waar is en de feiten zich werkelijk zoo hebben toegedragen, als hier wordt meegedeeld, dan inderdaad was hij een profaan en infaam Theoloog, dan was zijn leven schandelijk, dan had hij gebannen moeten worden van de Academie Christo et Ecclesiae dedicata," en had ook de kerk hem met het Woord als een tweesnijdend scherp zwaard moeten wonden (blz. 45). Zelf hebt u dan ook den schrijver deen lof niet onthouden (blz. 106).

Evenmin beoogde Dr. A. Kuyper Jr. Maccovis te teekenen als het model van een dienaren des Woords. Reeds de omstandigheid, dat Maccovis nimmer predikant geweest is, zou dit hebben belet. Ook 't feit, door Dr. Kuyper Jr. zelf op den voorgrond gesteld, dat Maccovis "een zachmoedig man was," maar "heftig in zijn drift en lastig van aard," zou den schrijver genoeg zijn geweest om Maccovis nimmer ten tooneel voor herders en leeraren te stellen. En vervolgens is 't geheel anders, of ik handel over de wijze, waarop de Dogmatiek moet gedoceerd, dan wel over een predikatie en de eischen, welke aan haar te stellen zijn. De kansel is gem. kathedra. Daarom kan ik op wetenschappelijk gebied de verdienste van Maccovis evenals u 't hulden, zonder dat ik gevaar loop de gemeente te kwelen met koude en dorre bezeggen. Welnu, Dr. Kuyper laat geheel de vraag rusten, hoe de predikatie moet wezen, om al zijne aandacht te richten op de kwestie, naar welke methode de Dogmatiek moet onder wezen.

In de derde plaats was het geenszins de strekking van het proefschrift, te beweren, dat de Scholastiek der Middeleeuwen toch eigenlijk zoo goed is geweest. Herinnert u slechts hoezeer de schrijver tegen deze 'jammerlijkste schoolvoersij' (blz. 119) toornet. "De echte Theologische Scholastiek en de Middeleeuwsche Scholastiek verschillen daarom hemels breed (blz. 115)." En later (nogmaals van de Middeleeuwsche Scholastiek sprekende) juist als de Theologie de verduisterde rede in dienst der Theologie stelt, wordt dit als resultaat verkregen, dat de somde de ratio prikkelt om magistraals te worden in plaats van ministeriaal te blijven. En door die sonde heeft de Scholastiek der Middeleeuwen de Theologie als Cognitio Dei relevata juist doen verlopen in een dorre, droge denkgyrnastiek (blz. 123).

Vervolgens mag 't niet 260 worden voorgesteld, alsof Dr. Kuyper Jr. van oordeel was, dat Maccovis nimmer stellingen liet verdedigen, waarop rechtmatige aanmerkingen zijn te maken en dat hij nimmer eens viel in de fout van al te abstract en al te spitsvondig te redeneren. De 4de stelling wijst dit uit.

Eene stelling aldus luidende: "Maccovis is bij zijn te waardeeren opkomen voor het betrekkelijk recht der Scholastieke methode van bewijsovering op Theologisch gebied, zelf meer dan een tervergaallen in de eerste fout, die door de Reformatie terecht in de Middeleeuwsche Scholastiek werd veroordeeld." En nu is het wel waar, dat de schrijver verzuimd heeft hierop in zijn werk zelf te wijzen, maar dat verandert toch niets aan het feit, dat hij volstrekt niet elk betoog van Maccovis voor zijne rekening neemt.

Wat dan het doel van dit proefschrift is? Immers geen ander dan te betoogen, dat terecht door Maccovis bij de behandeling der Dogmatiek de dialectisch-systematische methode is gevolgd; en

1) In uwe aankondiging (*Tijdschrift voor Geref. Theologie*, 7e jaargang blz. 103) schrijft u: "Zeker er is veel goeds van Maccovis te zeggen. Hij was een geleerd man, een diepe, scherpe, consequente denker, als er weinigen gevonden worden. Daarbij streng, stijf orthodox, tot in 'het overrechtzinnige' toe. Misschien was hij wel de grootste dialecticus van zijn tijd en als disputator was hij ongevreesd, de schrik van Jesuitten, Socinianen en Remonstranten en tevens lastig voor schier al zijne vrienden om ze te dringen en te dwingen, om toch maar zoo juist en zoo scherp en in die richting te denken, als hij het vermoet te doen."

Ook nu weer stellen we vooral den toon van dit schrijven op prijs en ten voorbeeld. Onder broeders mag geen bitterheid heerschen. Zelfs is alleen op voorwaarde en beding, dat spot en bitterheid stelselmatig geweerd blijve, publieke redetwist onder broeders geoorloofd.

Inteeckenbiljet.

De ondergeteekende, zijnde abonnent op de *Herant*, verklaart in te teekenen op het werk van Dr. A. KUYPER, *De Gemeene Gratie, geschiedkundig, leerstellig en praktisch toege-licht*, in drie deelen octavo; voor den prijs van negen gulden.

- Hij wenscht dit werk te ontvangen zoodra het gereed is, en verbindt zich vooraf den prijs aan het Bureau van *De Herant* te voldoen.
- Hij wenscht dit werk te ontvangen in drie afzonderlijke toezendingen, elk van één deel, en verbindt zich daarvoor drie jaren lang, bij elk kwartaal, de abonnementsgelden met f 0.75 te verhoogen.

Hij is als abonnent ingeteekend: e. bij het Bureau van *De Herant*;

d. bij den Boekverkooper

e. bij den Brievenvaarder te

NAAM EN VOORNAAM:

WOONPLAATS:

ADRES:

P.S. Men wordt verzocht van hetgeen achter de a of de b volgt, door te schrappen, wat men niet wenscht, en achter de c, d of e aan te geven in welk geval men verkeert.

Officiële Berichten.

Het adres voor de Geref. Kerk van Maarsdijk (Utrecht) is voortaan, J. A. HANDEMAN HZN., Scriba. Maarsdijk, 1 April 1901.

De Heere gaf aan de gemeente te dezer plaatse het voorrecht, dat de kerkelijke gedeelheid mocht worden weggenomen. Was het besluit tot ineenmelting, door de beide Gereformeerde kerken genomen, den 29sten Januari door de Classis goedgekeurd, op 1 April kwamen de kerkeraden, nu tot één verenigd, voor het eerst te zamen.

De Heere heeft groote dingen gedaan, dies zijn wij verblijd! Het adres van de Gereformeerde kerk te Schiedam is voortaan bij den ondergeteekende.

Namens den Kerkeraad,

J. VAN SPIJK, Scriba.

Hagastraat 47.

Schiedam, 1 April 1901.

Theologische School.

Het college van Hoogleraren der Theol. School brengt ter kennis van de Kerken, dat, na gehouden onderzoek, tot Candidaat in de Theologie te worden is de Student C. Staal, wiens adres is te Dordrecht Vriezestraat 95.

Namens het College van,

P. RIESTERVELD, Secr.

Buitenland.

Engeland. Een preek van "Jan Maclaren".

Dat deze prediker, door zoovelen in Engeland en ook in Nederland geëerd, hoe langer hoe meer afwijkt van de belijdenis der kerk waartoe hij behoort, blijkt uit het verslag van zijn laatste preek in de Trinity Presbyterian Church te Clapham Road, in Londen, gehouden. Hij sprak over Hebr. XII:1 handelende over de "wolk van getuigen". Daarin beweerde de prediker dat zij, die hier op aarde ons bemoeit hebben door hunne liefde, in den hemel door wijser en meer aanhoudend gebed ons bij staan, dan zij dit doen konden te midden van de schaduwen der aarde. Als wij onzen loop loopen, en wij in de korte tusschenpoelen van onzen strijd naar boven zien, dan is er een wolk boven ons, waaruit bekende gezichten ons tegen blinken. Van uit hun hooge plaats bidden zij ons, dat wij goeden moed zullen hebben, totdat wij hen weder ontmoeten.

Meer bedenkelijk was zijne uiting over het ongelooft in deze dagen. Hij sprak: "Wij zijn bezig, zonder dat wij er ons van bewust zijn, het geloof te verliezen, niet in het boven-natuurlijke, dat is een dwaas woord want alles is natuurlijk, maar in den geest." Voorts zeide hij nog: "Wat wij omtrent de waarheid betreffende de bijzonderheden van de geschiedenis van Abraham hebben te gelooven, — sommigen van ons houden den aartsavader voor een historische figuur, die aan het hoofd stond van den voortgang in de religie."

Datgene wat de schrijver van "Harten van Goud" deed doorschermen, wordt steeds meer openbaar. Het doet ons leed, dat de Presbyteriaanse kerk dit alles maar laat doorgaan, en er van kerkelijke behandeling geen sprake schijnt!

— Deputatiën van dissenters bij den Koning.

Men noemt het in Engeland een privilege van dissentieerende kerken, dat zij bij het hoofd van den staat hunne opwachting kunnen gaan maken om de belangen van hunne gemeenschap te bepleiten.

Wij vinden het in Nederland niets buitengewoons, dat Hare Majesteit de Koningin deputatiën van vrije kerken ontvangt. Maar in Engeland schijnt de gedachte dat de Episcopale kerk de kerk is, zo te hebben postgevat, dat het voor een voorrecht geldt dat de koning naar het woord van deputatiën van vrije kerken luisteren wil.

Den 1den Maart gaf koning Eduard VII audientie aan de vertegenwoordigers van verschillende kerken en wel in het bekende St. James palace, waarheen hij zich met groot vertoon van pracht begeven had. De menigte had te voren de gelegenheid gehad om de rijke kleeding te bewonderen, waarmede de Engelsche geestelijken waren getooid, die allen met toga en barret waren verschenen. Het eerst werden de aartsbisschoppen van Canterbury en van York ontvangen, welke adressen van de z.g. "convocatie" of vergaderingen van bisschoppen en predikanten voorlezen; dit kon wel niet anders, daar de koning van Engeland het hoofd is van de Engelsche episcopale kerk, en daarom hebben natuurlijk zijne geestelijken bij dergelijke gelegenheden den voorrang. Daarna werden de deputatiën van de vrije